

2. Ως συνήθης κατοικία κατά την πρόσληψη, στην οποία αναφέρονται, για τον καθορισμό του τόπου προσλήψεως ενός υπαλλήλου και ελλείψει ορισμού στον ΚΥΚ, οι γενικές εκτελεστικές διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, που έχει θεσπίσει ένα θεσμικό όργανο, πρέπει να νοηθεί ο τόπος όπου ο ενδιαφερομένος έχει ορίσει, με βο-

ληση να του προσδώσει σταθερό χαρακτήρα, το μόνιμο ή σύνθητες κέντρο των συμφερόντων του. Σχετικά, το γεγονός της διαμονής σε έναν τόπο αποκλειστικά για τον σκοπό σπουδών δεν επιτρέπει, αυτό και μόνο και ελλείψει άλλων κρισίων στοιχείων, να θεωρηθεί ότι ο ενδιαφερόμενος θέλησε να μεταφέρει το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων του στον τόπο αυτό.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 10ης Ιουλίου 1992 *

Στην υπόθεση T-63/91,

Elisabeth Benzler, πρώην επικουρική υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον J. N. Louis, δικηγόρο Βρυξελλών, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο τα γραφεία της société Fiduciaire Myson, 1, rue Glesener,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον νομικό της σύμβουλο J. Griesmar, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον R. Hayder, εκπρόσωπο της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της απόφασης της 29ης Οκτωβρίου 1990 περί καθορισμού του τόπου προσλήψεως της προσφεύγουσας στις Βρυξέλλες και περί αρνήσεως χορηγήσεως ημερησίων αποζημιώσεων και του επιδόματος αποδημίας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους B. Vesterdorf, Πρόεδρο, A. Saggio και J. Biancarelli,

γραμματέας: H. Jung

λαμβάνοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 19ης Μαΐου 1992,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Περιστατικά και διαδικασία

- 1 Η προσφεύγουσα, γεννηθείσα στο Βέλγιο το 1964, είναι κόρη υπαλλήλου της Επιτροπής που υπηρετεί στις Βρυξέλλες. Έχει γερμανική ιθαγένεια και δεν είχε ποτέ τη βελγική ιθαγένεια. Μετά τις σπουδές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Ευρωπαϊκό Σχολείο των Βρυξελλών, εκπαιδεύτηκε, σύμφωνα με τα στοιχεία του ατομικού της φακέλου, στο Insitut supérieur de tourisme de Louvain-la-Neuve, από το 1984 έως το 1986. Από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι από το 1986 ακολούθησε επαγγελματικές σπουδές, τόσο θεωρητικές όσο και πρακτικές, στη Fachhochschule του Düsseldorf, αργότερα στην Kaufmännische Berufsschule του Neuss, συνδυάζοντας την παρακολούθηση μαθημάτων με επαγγελματική κατάρτιση, στο πλαίσιο δύο συμβάσεων μαθητείας και ασκήσεως που συνήψε διαδοχικά με τις επιχειρήσεις L. B. und K. Werbeagentur, του Düsseldorf, για την περίοδο από 1ης Οκτωβρίου 1986 μέχρι 31 Μαΐου 1988, και Beste Accessoires, του Neuss, για την περίοδο από 6 Ιουνίου 1988 μέχρι 23 Μαΐου 1990. Κατά τις περιόδους αυτές ο πατέρας της ελάμβανε επίδομα συντηρούμενου τέκνου και σχολικά επιδόματα. Κατόπιν η προσφεύγουσα προσελήφθη ως Kauffrau (αδειούχος εμπορική υπάλληλος) στην επιχείρηση Elysian Accessoires, του Neuss, από την 1η Ιουλίου 1990 μέχρι τις 31 Αυγούστου 1990.

- 2 Στις 29 Μαΐου 1990, η προσφεύγουσα κατάγγειλε, από 1ης Αυγούστου 1990, τη μίσθωση του διαμερίσματος στο οποίο κατοικούσε στο Düsseldorf.

- 3 Στις 30 Ιουλίου 1990, ενώ διέμενε στους γονείς της κατά τη διάρκεια μιας αδείας, η προσφεύγουσα πληροφορήθηκε από την Επιτροπή για την ενδεχόμενη κένωση θέσεως επικουρικού υπαλλήλου γερμανικής γλώσσας. Η διοίκηση στις Επιτροπής επικοινωνήσε μαζί της την ίδια μέρα για να την καλέσει να υποστεί ιατρική εξέταση ικανότητας την επομένη, λόγω της επικείμενης επιστροφής της στο Düsseldorf. Η προσφεύγουσα υπέβαλε την αίτηση προσλήψεώς της την 1η Αυγούστου 1990, σημειώνοντας ως διεύθυνση αλληλογραφίας τη διεύθυνση των γονέων της στο Βέλγιο. Ως μόνιμη κατοικία (ständiger Aufenthaltsort) δήλωσε την πόλη του Düsseldorf. Η προσφεύγουσα ανέλαβε υπηρεσία στην Επιτροπή, στις Βρυξέλλες, την 1η Σεπτεμβρίου 1990.

- 4 Με απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 1990, η Επιτροπή καθόρισε τόπο προσλήψεως της προσφεύγουσας τις Βρυξέλλες. Με την ίδια απόφαση διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα δεν edικαιούτο ημερησίων αποζημιώσεων κατά το μέτρο που για την ανάληψη υπηρεσίας της δεν χρειάστηκε να αλλάξει κατοικία για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του άρθρου 20 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων (στο εξής: ΚΥΚ). Της αρνήθηκε επίσης το δικαίωμα επιδόματος αποδημίας λόγω της προσωρινής φύσεως, κατά την Επιτροπή, της απουσίας της από το Βέλγιο.

- 5 Η προσφεύγουσα άσκησε στις 29 Ιανουαρίου 1991 διοικητική ένσταση κατά της προαναφερθείσας απόφασης. Ελλείψει ρητής απαντήσεως που να απορρίπτει την ένστασή της, η προσφεύγουσα ζήτησε με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 30 Αυγούστου 1991 την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής της 29ης Οκτωβρίου 1990. Η έγγραφη διαδικασία διεξήχθη κανονικά και τερματίστηκε στις 6 Μαρτίου 1992. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 53 του Κανονισμού Διαδικασίας, να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Οι διάδικοι αγόρευσαν κατά τη συνεδρίαση της 19ης Μαΐου 1992.

Αιτήματα των διαδίκων

- 6 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση της 29ης Οκτωβρίου 1990 που καθορίζει τις Βρυξέλλες ως τόπο προσλήψεως και καταγωγής της προσφεύγουσας και αρνείται την καταβολή ημερησίων αποζημιώσεων και επιδόματος αποδημίας·

- να ακυρώσει, εφόσον κριθεί αναγκαίο, τη σιωπηρή απόφαση της Επιτροπής με την οποία απορρίφθηκε η ένσταση που υπέβαλε η προσφεύγουσα στις 29 Ιανουαρίου 1991·
- να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

Η καθής ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή·
- να αποφανθεί κατά νόμο για τα δικαστικά έξοδα.

Λόγοι και επιχειρήματα των διαδίκων

- 7 Για να στηρίξει το ακυρωτικό της αίτημα η προσφύγουσα επικαλείται:
  - παράβαση του άρθρου 7, τρίτο εδάφιο, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ και της αποφάσεως της Επιτροπής της 15ης Ιουλίου 1980 περί γενικών εκτελεστικών διατάξεων, ειδικότερα δε του άρθρου 2, παράγραφος 2·
  - παράβαση των διατάξεων περί καθορισμού του τόπου καταγωγής.
- 8 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται κατ' αρχάς ότι ο τόπος προσλήψεως ορίζεται με το άρθρο 2, παράγραφος 2, της προαναφερθείσας απόφασης της Επιτροπής της 15ης Ιουλίου 1980, ως « ο τόπος όπου ο υπάλληλος είχε τη συνήθη διαμονή του κατά την πρόσληψή του ». Υπενθυμίζει εξάλλου ότι, για τη χορήγηση του επιδόματος αποδημίας πρέπει να διαπιστωθεί ο τόπος της συνήθους διαμονής του ενδιαφερομένου

κατά τον χρόνο της προσλήψεώς του. Σχετικά επικαλείται την απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Οκτωβρίου 1989, 201/88, Atala-Palmerini κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 3109, σκέψη 9), κατά την οποία « η έννοια της αποδημίας εξαρτάται και από την υποκειμενική κατάσταση του υπαλλήλου, και συγκεκριμένα από τον βαθμό εντάξεώς του στο νέο του περιβάλλον, τον οποίο αποδεικνύει για παράδειγμα η συνήθης διαμονή του ή η άσκηση κύριας επαγγελματικής δραστηριότητας ».

- 9 Ενόψει των προαναφερθέντων κριτηρίων, η προσφεύγουσα φρονεί ότι κατά τον χρόνο της προσλήψεώς της ήταν απολύτως εντεταγμένη στο Düsseldorf, τόσο από άποψη « αντικειμενική », όσο και « υποκειμενική ». Αυτό διαπιστώνεται αφενός μεν από τη φύση των επαγγελματικών σπουδών — εναλλασσομένων των θεωρητικών μαθημάτων και των πρακτικών ασκήσεων σε επιχείρηση — που ακολούθησε από το 1986 ως το 1990, αφετέρου δε από το γεγονός ότι οι σπουδές αυτές δεν μπορούσαν να αξιοποιηθούν αλλού παρά μόνο στη Γερμανία, πράγμα που αποδεικνύει σαφώς την πρόθεσή της να εγκατασταθεί οριστικά στη χώρα αυτή. Πράγματι, δέχθηκε να πραγματοποιηθεί εξ ολοκλήρου η κατάρτισή της σε επιχείρηση, από το 1988 έως το 1990, με την ελπίδα ότι η επιχείρηση αυτή θα της προσέφερε μια θέση. Έτσι, μετά το πέρας της περιόδου ασκήσεώς της, παρέμεινε στην υπηρεσία του εργοδότη της για να αρχίσει σταδιοδρομία ως Kauffrau στις εγκαταστάσεις Elysian Accessoires. Σχετικά, όπως εξηγεί στο υπόμνημα απαντήσεώς της, δεν ανέφερε αυτούς τους δύο μήνες μισθοδοτούμενης επαγγελματικής δραστηριότητας στην αίτηση προσλήψεώς της σε θέση επικουρικού υπαλλήλου στην Επιτροπή διότι θεώρησε ότι επρόκειτο για « απασχόληση σπουδαστή κατά την περίοδο των θερινών διακοπών », κατά το μέτρο που δεν διορίστηκε επίσημα σ' αυτήν την επιχείρηση παρά την 1η Ιουλίου 1990, δηλαδή έναν μήνα πριν από την υποβολή της αιτήσεως προσλήψεώς της και αφού είχε αποφασίσει να εγκαταλείψει τη θέση της. Πάντως, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, υποστήριξε ότι η Επιτροπή δεν θεώρησε ότι επρόκειτο για απασχόληση σπουδαστή, κατά το μέτρο που απήτησε την επιστροφή του σχολικού επιδόματος και του επιδόματος του συντηρούμενου τέκνου, που είχε λάβει ο πατέρας της προσφεύγουσας κατά τους δύο αυτούς μήνες, αντίθετα προς την πρακτική η οποία συνίσταται στο να θεωρούνται οι σπουδαστές κατά τη θερινή απασχόλησή τους ότι εξακολουθούν να συντηρούνται από τους γονείς τους κατά την περίοδο αυτή.

Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται επιπλέον ότι διέμενε χωρίς διακοπή, ως την ημέρα της προσλήψεώς της, σε διαμέρισμα που είχε μισθώσει στο Düsseldorf, το οποίο « όρισε ως νόμιμη κατοικία της ». Εξάλλου, είχε δική της ασφαλιστική κάλυψη διότι είχε υπαχθεί σε ένα ταμείο αμοιβαίας ασφαλίσεως και σ' ένα συνταξιοδοτικό σύστημα. Τέλος, παρατηρεί ότι ο αδελφός της και η αδελφή της πραγματοποίησαν τις ανώτερες σπουδές τους στη Γερμανία όπου και εγκαταστάθηκαν οριστικά και όπου θα επιστρέψουν οι γονείς της μετά τη συνταξιοδότησή τους.

- 10 Αφού υποστήριξε ότι, σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει δεχθεί το Δικαστήριο, ως τόπος προσλήψεώς της πρέπει να οριστεί το Düsseldorf, η προσφεύγουσα προβαίνει σε γλωσσική ανάλυση των χρησιμοποιούμενων όρων για τον ορισμό του τόπου προσλήψεως στο άρθρο 2, παράγραφος 2, των γενικών εκτελεστικών διατάξεων του άρθρου 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, σχετικά με τον τόπο καταγωγής. Επί του θέματος αυτού τονίζει ότι το προαναφερθέν άρθρο 2 στη γερμανική του απόδοση αναφέρεται στην έννοια του Hauptwohnsitz (résidence habituelle, κατά τη γαλλική απόδοση), όπως το άρθρο 4 του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, το οποίο διέπει την παροχή του επιδόματος αποδημίας. Από αυτό η προσφεύγουσα συνάγει ότι, « κατ' εφαρμογή αυτής της διατάξεως, ως τόπος προσλήψεώς της πρέπει να οριστεί το Μόναχο. Πράγματι, κατά τη γερμανική νομολογία, εξ ορισμού δεν υφίσταται παρά μόνο ένα Hauptwohnsitz, που είναι εκείνο όπου ασκείται το δικαίωμα ψήφου ». Για να θεμελιώσει τον ισχυρισμό της στηρίζεται στο πιστοποιητικό που εξέδωσε ο δήμος του Μονάχου στις 3 Ιανουαρίου 1991. Καταλήγει στο ότι « η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να ορίσει ως τόπο καταγωγής τον τόπο του Hauptwohnsitz της προσφεύγουσας, δηλαδή το Μόναχο ». Συμπεραίνει δε ότι ως τόπος προσλήψεώς της πρέπει να οριστεί το Düsseldorf και ως τόπος καταγωγής της το Μόναχο, όπως δε επικουρικά το Düsseldorf.
- 11 Τέλος, με το υπόμνημα απαντήσεώς της και κατά την προφορική διαδικασία, η προσφεύγουσα υποστήριξε επίσης ότι από το 1984 έως το 1986 διέμενε στο Μόναχο για να παρακολουθήσει πανεπιστημιακά μαθήματα, διότι οι παράλληλες σπουδές της στο Louvain-la-Neuve είχαν συμπληρωματικό μόνο χαρακτήρα.
- 12 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ως τόποι προσλήψεως και καταγωγής της προσφεύγουσας δεν μπορούν να οριστούν αντίστοιχα το Düsseldorf και το Μόναχο.

Κατ' αρχάς αμφισβητεί την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας σχετικά με τον ορισμό του Μονάχου ως τόπου καταγωγής της. Τονίζει ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, των γενικών εκτελεστικών διατάξεων του άρθρου 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, « κατά την ανάληψη υπηρεσίας ο τόπος καταγωγής τεκμαίρεται ότι είναι ο τόπος προσλήψεως ». Μόνον κατόπιν αιτήσεως του υπαλλήλου, εντός του έτους που έπεται της αναλήψεως υπηρεσίας του, μπορεί ο τόπος καταγωγής του να οριστεί εκεί που είναι το κέντρο των συμφερόντων του, βάσει δικαιολογητικών στοιχείων, εφόσον δεν συμπίπτει με τον τόπο προσλήψεώς του. Φρονεί σχετικώς ότι ο τόπος ασκήσεως του δικαιώματος ψήφου αποτελεί ένα μόνον από τα στοιχεία που

επιτρέπουν τον προσδιορισμό του κέντρου συμφερόντων και δεν μπορεί επομένως αυτό και μόνο να υποκαταστήσει τον τόπο προσλήψεως, για τον ορισμό του τόπου καταγωγής.

- 13 Η Επιτροπή υποστηρίζει κατά δεύτερο λόγο ότι το Düsseldorf δεν μπορεί να θεωρηθεί τόπος προσλήψεως της προσφεύγουσας. Υποστηρίζει ότι κατά τον προ της 23ης Μαΐου 1990 χρόνο η προσφεύγουσα διέμενε στη Γερμανία μόνο λόγω σπουδών και επαγγελματικής μορφώσεως, πράγμα που δεν μπορεί να θεωρηθεί συνήθης κατοικία, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, των γενικών εκτελεστικών διατάξεων της 15ης Ιουλίου 1980. Όσον αφορά την έμμισθη δραστηριότητα που άσκησε κατά τον Ιούλιο και Αύγουστο του 1990, η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι ούτε αυτή επιτρέπει, λόγω της βραχύτητάς της, να θεωρηθεί η προσφεύγουσα ότι είχε τη συνήθη κατοικία της στο Düsseldorf. Σχετικά, ένα σύνολο πραγματικών περιστατικών αποδεικνύει την πρόθεση της προσφεύγουσας να μην εγκατασταθεί στη Γερμανία μετά το πέρας της μαθητείας της. Πράγματι, έλυσε τη μίσθωση του διαμερίσματός της κατά το τέλος του Μαΐου 1990, με ημερομηνία ισχύος την 31η Αυγούστου. Εξάλλου, θεώρησε την πρώτη της έμμισθη εργασία ως απλή « απασχόληση σπουδαστή κατά τις θερινές διακοπές » και άρχισε διαπραγματεύσεις με τη διοίκηση κατά το τέλος του Ιουλίου για να αποκτήσει μια θέση στο Βέλγιο. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η διαμονή της προσφεύγουσας στο Düsseldorf πρέπει να θεωρηθεί προσωρινή και δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον ορισμό του τόπου προσλήψεως.

Νομική εκτίμηση

- 14 Τα αιτήματα με τα οποία ζητείται η ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως χωρίζονται σε τέσσερα μέρη και αναφέρονται, αντίστοιχα, στην άρνηση παροχής στην προσφεύγουσα του επίδοματος αποδημίας και της ημερησίας αποζημιώσεως και στον ορισμό του τόπου προσλήψεώς της, καθώς και του τόπου καταγωγής της σε τόπο διαφορετικό από τον τόπο προσλήψεως.

Επί του αιτήματος σχετικά με το επίδομα αποδημίας

- 15 Όσον αφορά το επίδομα αποδημίας, πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, περίπτωση α', του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, το επίδομα αυτό χορηγείται στον υπάλληλο ο οποίος, όπως η προσφεύγουσα, δεν είχε και δεν υπήρξε ποτέ

υπήκοος του κράτους στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται ο τόπος όπου υπηρετεί, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είχε « κατοικήσει ή ασκήσει κατά συνήθη τρόπο, επί πέντε έτη, λήγοντα έξι μήνες πριν από την ανάληψη των καθηκόντων του, την κυρία επαγγελματική δραστηριότητά του στο ευρωπαϊκό έδαφος του εν λόγω κράτους. Για την εφαρμογή της διατάξεως αυτής δεν λαμβάνονται υπόψη οι καταστάσεις που προκύπτουν από την παροχή υπηρεσιών σε άλλο κράτος ή διεθνή οργανισμό ».

- 16 Στην παρούσα περίπτωση, η προσφένουσα ανέλαβε υπηρεσία στην Επιτροπή την 1η Σεπτεμβρίου 1990. Η παροχή του επιδόματος αποδημίας εξαρτάται, όσον αφορά την προσφένουσα, από την έλλειψη συνήθους κατοικίας ή κυρίας επαγγελματικής δραστηριότητας στο Βέλγιο κατά τη διάρκεια πέντε ετών μεταξύ 1ης Μαρτίου 1985 και 1ης Μαρτίου 1990 (βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 2ας Μαΐου 1985, 246/83, De Angelis κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 1253, σκέψη 14, και της 10ης Οκτωβρίου 1989, Atala-Palmerini κατά Επιτροπής, που προαναφέρθηκε, σκέψεις 6 ως 11· καθώς και την απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Απριλίου 1992, T-18/91, Costacurta Gelabert κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1655, σκέψη 44).
- 17 Στην προκειμένη περίπτωση δεν πληρούται αυτή η προϋπόθεση. Είναι πράγματι αποδεδειγμένο, βάσει των στοιχείων του φακέλου και ιδίως των δηλώσεων που έχει περιλάβει η ίδια η προσφένουσα στην αίτηση προσλήψεώς της στην Επιτροπή, ότι στην αρχή της περιόδου αναφοράς σπούδασε στο Institut européen de tourisme στη Louvain-la-Neuve, από το 1984 έως το 1986, από το οποίο έλαβε πτυχίο με την ανωτάτη διάκριση, σύμφωνα με τη δήλωση που έκανε η προσφένουσα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση. Αντιθέτως, οι ισχυρισμοί της προσφένουσας ότι είχε εγκαταστήσει τη συνήθη κατοικία της στο Μόναχο από το 1984 έως το 1986, προκειμένου να σπουδάσει στο πανεπιστήμιο οικονομικά, δεν στηρίζονται σε κανένα αποδεικτικό στοιχείο που να αφορά την πραγματική παρακολούθηση των εν λόγω σπουδών. Ειδικότερα, η προσφένουσα δεν ανέφερε την πανεπιστημιακή αυτή μόρφωση στην αίτηση προσλήψεώς της στην Επιτροπή. Εξάλλου, δεν προσκόμισε ενώπιον του Πρωτοδικείου ούτε βεβαίωση εγγραφής ούτε πιστοποιητικό που να βεβαιώνει ότι παρακολούθησε τακτικά τέτοια μαθήματα. Επιπλέον, το πιστοποιητικό του δήμου του Μονάχου το οποίο επικαλείται η προσφένουσα και το οποίο βεβαιώνει ότι η συνήθης κατοικία της (Hauptwohnung) αναφέρεται, σύμφωνα με την ισχύουσα γερμανική νομοθεσία, στην κατοικία που δήλωσε η ενδιαφερομένη — ή οι γονείς της όταν ήταν ανήλικη — ως συνήθη κατοικία της στο γερμανικό έδαφος, διατηρουμένης της δυνατότητας ενδεχόμενης πραγματικής συνήθους κατοικίας εκτός του εδάφους αυτού (βλ. το άρθρο 12, παράγραφος 1, του Melderechtsrahmengesetz της 16ης Αυγούστου 1980,

BGBI. III, σ. 210-4, νόμος πλαίσιο της 10ης Αυγούστου 1980 περί δηλώσεως κατοικίας). Η έννοια της Hauptwohnung κατά το γερμανικό δίκαιο διαφέρει επομένως από την έννοια της συνήθους κατοικίας του άρθρου 4, παράγραφος 1, περίπτωση α', του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, η οποία είναι έννοια πραγματική που απαιτεί να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική κατοικία του ενδιαφερομένου. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι το προαναφερθέν πιστοποιητικό, που χορηγήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 1991, βεβαιώνει ότι κατά την ίδια αυτή ημερομηνία η προσφεύγουσα διατήρησε, από την 1η Μαρτίου 1972, τη Hauptwohnung της στο Μόναχο. Έτσι, δεν αμφισβητείται ότι είχε τότε τη συνήθη κατοικία της, κατά την έννοια του ΚΥΚ, στις Βρυξέλλες, μετά την πρόσληψή της ως επικουρικού υπαλλήλου, την 1η Σεπτεμβρίου 1990. Από το σύνολο των στοιχείων αυτών προκύπτει επομένως σαφώς ότι, και αν ακόμη — πράγμα που δεν αποδείχθηκε — η προσφεύγουσα ακολούθησε πανεπιστημιακές σπουδές στο Μόναχο το 1984, οι σπουδές αυτές δεν μπορούσαν να έχουν παρά μόνον συμπληρωματικό χαρακτήρα σε σχέση με τις σπουδές της στη Louvain-la-Neuve. Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι πριν από τις σπουδές στη Louvain-la-Neuve η προσφεύγουσα είχε ήδη τη συνήθη κατοικία της στο Βέλγιο, ειδικότερα δε στις Βρυξέλλες, όπου κατοικούσαν οι γονείς της και όπου έλαβε το baccalauréat το 1984 μετά την ολοκλήρωση της φοιτήσεώς της σε σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Η προσφεύγουσα συνέχισε επομένως να κατοικεί κατά τρόπο συνήθη στο Βέλγιο κατά τη διάρκεια των σπουδών της στη Louvain-la-Neuve, οι οποίες επεκτάθηκαν σε όχι αμελητέο τμήμα της περιόδου αναφοράς, από την 1η Μαρτίου 1985 έως τις 30 Σεπτεμβρίου 1986.

- 18 Στο πλαίσιο αυτό, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι δεν πληρούται εν προκειμένω η προϋπόθεση περί ελλείψεως συνήθους κατοικίας στον τόπο υπηρεσίας καθ' όλη την περίοδο αναφοράς, από την οποία εξαρτάται η χορήγηση του επιδόματος αποδημίας. Το αίτημα σχετικά με το επίδομα αποδημίας πρέπει επομένως να κριθεί αβάσιμο.

Επί του αιτήματος περί ημερησίας αποζημίωσης

- 19 Όσον αφορά την ημερησία αποζημίωση, πρέπει να υπομνηστεί ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ προβλέπει τη χορήγηση της αποζημίωσης αυτής στον « υπάλληλο που αποδεδειγμένα είναι υποχρεωμένος να αλλάξει τόπο κατοικίας για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του άρθρου 20 του Κανονισμού ». Το τελευταίο αυτό άρθρο υποχρεώνει τον υπάλληλο να κατοικεί στον τόπο υπηρεσίας του ή σε τέτοια απόσταση από αυτόν που να μην εμποδίζεται κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

- 20 Πρέπει να τονιστεί σχετικά ότι η ημερησία αποζημίωση, την οποία δικαιούται ο νεοπροσλαμβανόμενος υπάλληλος μόνον πριν μετακομίσει για να κατοικήσει στον τόπο διορισμού του, αποσκοπεί στο να αντισταθμίσει τα έξοδα και τις ενοχλήσεις που προκαλούνται στον υπάλληλο από την ανάγκη να μετακινηθεί και να εγκατασταθεί προσωρινά στον τόπο υπηρεσίας του, διατηρώντας συγχρόνως, επίσης προσωρινά, την προηγούμενη κατοικία του. Ο σκοπός αυτός έχει τονιστεί παγίως από το Δικαστήριο (βλ. ιδίως τις αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 1974, *Louwage κατά Επιτροπής*, σκέψη 25, 148/73, *Rec.* 1974, σ. 81, και της 5ης Φεβρουαρίου 1987, 280/85, *Μουζουράκης κατά Κοινοβουλίου*, Συλλογή 1987, σ. 589, σκέψη 9).
- 21 Εν προκειμένω το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα, η οποία με καταγγελία, ήδη, της 29ης Μαΐου 1990, όπως βεβαίωσε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, έλυσε από τις 31 Αυγούστου 1990 τη μίσθωση του διαμερίσματός της στο Düsseldorf, δεν υπέστη έξοδα οφειλόμενα στην ανάγκη εγκαταστάσεώς της σε άλλη κατοικία από αυτήν στην οποία διέμενε προηγουμένως, χωρίς να μπορεί όμως να εγκαταλείψει αυτήν την τελευταία. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν αναφέρει ποια είναι τα έξοδα ή οι ενοχλήσεις που ανέκυψαν γι' αυτήν από την υποχρέωσή της να κατοικήσει στον τόπο διορισμού της, όταν εισήλθε στην υπηρεσία της Επιτροπής στις Βρυξέλλες.
- 22 Ενόψει αυτών των πραγματικών περιστατικών, το αίτημα σχετικά με την ημερησία αποζημίωση πρέπει να κριθεί αβάσιμο.

Επί του καθορισμού του τόπου προσλήψεως

- 23 Ελλείψει ρητού ορισμού στον ΚΥΚ της εννοίας του τόπου προσλήψεως που προβλέπει το άρθρο 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, ο τόπος προσλήψεως ορίζεται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως της 15ης Ιουλίου 1980, περί γενικών εκτελεστικών διατάξεων του εν λόγω άρθρου 7, παράγραφος 3, ως « ο τόπος όπου ο υπάλληλος είχε τη συνήθη κατοικία του κατά την πρόσληψή του. Δεν μπορούν να θεωρηθούν συνήθης κατοικία οι προσωρινές διαμονές, ιδίως για σπουδές, εκπλή-

ρωση στρατιωτικής υπηρεσίας, μαθητεία, τουρισμό » (*διοικητικές πληροφορίες* αριθ. 291, της 5ης Σεπτεμβρίου 1980).

- 24 Πρέπει να υπομνηστεί σχετικά ότι οι γενικές εκτελεστικές διατάξεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω αποτελούν απλώς ερμηνεία και διευκρίνιση του άρθρου 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ (απόφαση της 6ης Ιουνίου 1990, T-44/89, Γκούβρα-Laycock κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-217, σκέψη 25). Εν προκειμένω, η έννοια της συνήθους κατοικίας, όπως περιλαμβάνεται στις γενικές εκτελεστικές διατάξεις του ΚΥΚ και όπως εφαρμόστηκε από την Επιτροπή στην προκειμένη περίπτωση, είναι ουσιώδης για τον ορισμό του τόπου προσλήψεως.
- 25 Υπό τις περιστάσεις αυτές, πρέπει να υπομνηστεί ότι η έννοια της συνήθους κατοικίας ερμηνεύτηκε παγίως από το Δικαστήριο ως ο τόπος όπου ο ενδιαφερόμενος όρισε, με βούληση να του προσδώσει σταθερό χαρακτήρα, το μόνιμο ή σύννηθες κέντρο των συμφερόντων του (βλ. τις αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 1973, 13/73, Angenieux, Rec. 1973, σ. 935· της 17ης Φεβρουαρίου 1977, 76/76, Di Paolo, Rec. 1977, σ. 315, και της 14ης Ιουλίου 1988, 284/87, Schäflein κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 4475· επίσης, σε άλλους τομείς του δικαίου, την απόφαση της 23ης Απριλίου 1991, C-297/89, Ryborg, Συλλογή 1991, σ. I-1943).
- 26 Στην παρούσα υπόθεση, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, διαμένοντας στο Düsseldorf από την 1η Οκτωβρίου 1986 μέχρι τις 31 Αυγούστου 1990, η προσφεύγουσα δεν διέκοψε τους μόνιμους δεσμούς της με το Βέλγιο. Πράγματι, από το σύνολο των στοιχείων της δικογραφίας προκύπτει ότι διέμενε στο Düsseldorf από το 1986 αποκλειστικώς για τον σκοπό των εκεί σπουδών της και ότι ποτέ δεν καθόρισε την πόλη αυτή ως το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων της.
- 27 Το γεγονός ότι η προσφεύγουσα διατήρησε τότε όλους αυτούς τους δεσμούς με τις Βρυξέλλες, όπου είχε ειδική άδεια διαμονής και επέστρεφε κατά τις διακοπές κοντά στην οικογένειά της, προκύπτει από τις ακόλουθες σκέψεις. Κατά τη διάρκεια των τεσσάρων ετών σπουδών της στη Fachhochschule του Düsseldorf, η προσφεύγουσα είχε την ιδιότητα του σπουδαστή και δεν ασκούσε, σύμφωνα με τα στοιχεία της δικογραφίας, καμιά επαγγελματική δραστηριότητα εμφανίζουσα χαρακτήρα μονιμότητας και δικαιολογούσα αμοιβή ανάλογη με εκείνη που καταβάλλεται συνήθως στους

μισθωτούς που ασκούν τέτοια δραστηριότητα, και η οποία θα της είχε επιτρέψει να ενταχθεί στο κοινωνικοεπαγγελματικό περιβάλλον της οικείας χώρας. Σχετικά, οι περίοδοι μαθητείας και ασκήσεως από την 1η Οκτωβρίου 1986 έως τις 31 Μαΐου 1988 σε δύο επιχειρήσεις περιλαμβάνεται στο συγκεκριμένο πλαίσιο σπουδών που συνδύαζε τη θεωρητική και πρακτική κατάρτιση της προσφεύγουσας, στην οποία καταβαλλόταν, για τον λόγο αυτό, αποζημίωση 150 έως 350 γερμανικών μάρκων (DM), ανάλογα με τις σχετικές περιόδους, όπως προσδιόρισαν οι διάδικοι κατά την προφορική διαδικασία. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει οικονομική αυτονομία έναντι των γονέων της, οι οποίοι φρόντιζαν για τις ανάγκες της ιδίας δε για τη χρηματοδότηση των σπουδών της και ελάμβαναν για τον λόγο αυτό επίδομα συντηρούμενου τέκνου και επίδομα σπουδών. Τέλος, όσον αφορά την επιχειρηματολογία της προσφεύγουσας η οποία στηρίζεται στην εγγραφή της σ' ένα σύστημα ασφαλίσεως ασθενειών και συντάξεως στη Γερμανία, πρέπει να τονιστεί ότι η εγγραφή σ' αυτό το σύστημα απέρρεε από την ιδιότητα της ενδιαφερομένης ως σπουδάστριας και δεν μπορεί επομένως να αποτελέσει ένδειξη εντάξεώς της στη Γερμανία εφόσον ελλείπουν άλλα κρίσιμα στοιχεία.

Όσον αφορά την έμμισθη επαγγελματική δραστηριότητα της προσφεύγουσας κατά τον Ιούλιο και Αύγουστο του 1990, δηλαδή ακριβώς κατά τον χρόνο προσλήψεώς της, η δραστηριότητα αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως «απασχόληση διακοπών», κατά τον όρο που χρησιμοποιεί η ίδια στο υπόμνημα απαντήσεώς της. Η προσφεύγουσα δηλώνει πράγματι ότι προσελήφθη την 1η Ιουλίου 1990, «δηλαδή ένα μήνα πριν την υποβολή της αιτήσεως προσλήψεως στην Επιτροπή και αφού είχε αποφασίσει να εγκαταλείψει τη θέση της». Αυτός ο ισχυρισμός ενισχύεται από την αίτηση επανεγγραφής στη Fachhochschule του Düsseldorf, την οποία υπέβαλε η προσφεύγουσα για την περίοδο σπουδών Σεπτεμβρίου 1990 έως Φεβρουαρίου 1991, όπως αποδεικνύει το πιστοποιητικό εγγραφής για το αντίστοιχο εξάμηνο που έχει επισυναφθεί στο δικόγραφο. Επιπλέον, το γεγονός ότι η προσφεύγουσα άσκησε έμμισθη δραστηριότητα, περιοριζόμενη στην περίοδο διακοπών, αποκλειστικώς για τον σκοπό να διαθέτει ένα χρηματικό ποσό για μικροέξοδα, βεβαιώνεται επίσης από τη λήψη, κατά τους δύο αυτούς μήνες, του επιδόματος συντηρούμενου τέκνου και του σχολικού επιδόματος από τον πατέρα της.

- 28 Υπό τις περιστάσεις αυτές και σύμφωνα με τις γενικές εκτελεστικές διατάξεις του ΚΥΚ, το Πρωτοδικείο εκτιμά ότι το γεγονός της διαμονής στο Düsseldorf για λόγους επαγγελματικής μορφώσεως δεν επιτρέπει, αυτό και μόνο και ελλείψει άλλων κρισίων στοιχείων, να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα θέλησε να μεταφέρει το μόνιμο κέντρο των συμφερόντων της από τις Βρυξέλλες στο Düsseldorf. Το ακυρωτικό αίτημα κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως, κατά το μέρος που ορίζει ως τόπο προσλήψεως της προσφεύγουσας στις Βρυξέλλες, πρέπει επομένως να κριθεί αβάσιμο.

Επί του καθορισμού του τόπου καταγωγής

- 29 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, « ο τόπος καταγωγής του υπαλλήλου καθορίζεται κατά την ανάληψη των καθηκόντων του, αφού ληφθεί υπόψη ο τόπος προσλήψεώς του ή ο τόπος όπου βρίσκεται το κέντρο των συμφερόντων του. Ο καθορισμός αυτός μπορεί ακολούθως να αναθεωρηθεί για όσο χρόνο ο ενδιαφερόμενος βρίσκεται εν ενεργεία και επ' ευκαιρία της αποχωρήσεώς του από την υπηρεσία, κατόπιν ειδικής αποφάσεως της αρμοδίας για τους διορισμούς αρχής (στο εξής: ΑΔΑ). Εντούτοις, εφόσον ο ενδιαφερόμενος ασκεί τα καθήκοντά του, η απόφαση αυτή μπορεί να ληφθεί μόνο σε εξαιρετική περίπτωση και κατόπιν προσκομίσσεως από τον ενδιαφερόμενο στοιχείων που δικαιολογούν δεόντως την αίτησή του ». Θα πρέπει να υπομνηστεί σχετικά ότι, κατά την ανάληψη υπηρεσίας ενός υπαλλήλου, τόπος καταγωγής του τεκμαίρεται ότι είναι εκείνος της προσλήψεώς του, σύμφωνα με τη γενική εκτελεστική απόφαση του άρθρου 7, παράγραφος 3, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ. Πάντως, κατά τη διάταξη αυτή, κατόπιν αιτήσεως του υπαλλήλου η οποία υποβάλλεται εντός προθεσμίας ενός έτους που έπεται της εισόδου του στην υπηρεσία και βάσει δικαιολογητικών στοιχείων, ως τόπος καταγωγής ορίζεται το κέντρο των συμφερόντων του αν ο τελευταίος αυτός τόπος δεν συμπύπτει με τον τόπο προσλήψεώς του.
- 30 Στην προκειμένη υπόθεση το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι, στη διοικητική ένσταση που υποβλήθηκε στις 29 Ιανουαρίου 1991 κατά της αποφάσεως της 29ης Οκτωβρίου 1990, η προσφεύγουσα ζήτησε για πρώτη φορά, κατ' εφαρμογή της γενικής εκτελεστικής αποφάσεως και σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις του ΚΥΚ, να ορισθεί ως τόπος καταγωγής της το Μόναχο, δηλαδή ένας τόπος διαφορετικός από τον τόπο προσλήψεώς της, δηλαδή τις Βρυξέλλες που ορίστηκαν με την ίδια αυτή απόφαση. Επομένως, ως προς το σημείο αυτό η διοικητική ένσταση πρέπει να ερμηνευθεί ως αίτηση, κατά την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, που απευθύνθηκε στην ΑΔΑ για να ορίσει ως τόπο καταγωγής της προσφεύγουσας έναν διαφορετικό τόπο από εκείνον της προσλήψεώς της, ενόψει του κέντρου των συμφερόντων της, που βρισκόταν στην περίπτωση αυτή στο Μόναχο.
- 31 Πρέπει να υπομνηστεί σχετικά ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 90, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, η έλλειψη ρητής απαντήσεως σε αίτηση μετά την παρέλευση τετραμήνου προθεσμίας από την ημέρα της υποβολής της, δηλαδή εν προκειμένω, της 29ης Μαΐου 1991, ισοδυναμεί με σιωπηρή απορριπτική απόφαση, η οποία μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο διοικητικής ενστάσεως εντός νέας προθεσμίας τριών μηνών, δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού.

- 32 Εν προκειμένω το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα δεν υπέβαλε διοικητική ένσταση κατά της σιωπηράς απορρίψεως από την ΑΔΑ της αιτήσεώς της εντός της προθεσμίας που ορίζει ο ΚΥΚ για τον σκοπό αυτό. Επομένως, η παρούσα προσφυγή πρέπει να κριθεί απαράδεκτη όσον αφορά τον καθορισμό ως τόπου καταγωγής τόπο διαφορετικό από εκείνον της προσλήψεως της προσφεύγουσας.
- 33 Κατ' ακολουθία, η παρούσα προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη κατά τα τρία πρώτα μέρη της και ως απαράδεκτη κατά το τέταρτο μέρος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 34 Κατά την προφορική διαδικασία η καθής ζήτησε, λόγω του φερομένου ως μηδαμινού χρηματικού αντικειμένου που διακυβεύεται στην παρούσα διαφορά, να καταδικαστεί η προσφεύγουσα να φέρει το σύνολο της δικαστικής δαπάνης, κατ' εφαρμογή του άρθρου 87, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, το Πρωτοδικείο μπορεί να καταδικάσει ακόμα και τον νικήσαντα διάδικο στην καταβολή των δικαστικών εξόδων στα οποία αναγκάστηκε να υποβληθεί ο αντίδικός του, αν κρίνει ότι τα έξοδα αυτά προκλήθηκαν χωρίς εύλογη αιτία ή κακοβούλως.
- 35 Εν προκειμένω το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η εκτίμηση του χρηματικού αντικειμένου που διακυβεύεται στη δίκη από την καθής είναι προδήλως πεπλανημένη, ενόψει των χρηματικών συνεπειών της προσβαλλομένης αποφάσεως. Εξάλλου, ενόψει του γεγονότος ότι ο καθορισμός της συνήθους κατοικίας της ενδιαφερομένης σε μια δεδομένη στιγμή απαιτούσε λεπτολόγο εκτίμηση στηριζόμενη σ' ένα περίπλοκο σύνολο πραγματικών στοιχείων, το αίτημα της προσφεύγουσας δεν μπορεί να θεωρηθεί περιττό ή καταχρηστικό. Κατόπιν αυτού, το αίτημα της καθής δεν μπορεί να γίνει δεκτό.
- 36 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατά το άρθρο όμως 88 του ίδιου Κανονισμού, στις διαφορές μεταξύ των Κοινοτήτων και των υπαλλήλων τους, τα όργανα φέρουν τα έξοδά τους. Το Πρωτοδικείο πρέπει επομένως να αποφασίσει κάθε διάδικος να φέρει τα δικά του δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.**
- 2) Κάθε διάδικος φέρει τα δικά του δικαστικά έξοδα.**

Vesterdorf

Saggio

Biancarelli

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 10 Ιουλίου 1992.

Ο Γραμματέας

H. Jung

Ο Πρόεδρος

B. Vesterdorf